СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

ЖОРНОКУЙ Валентина Григорівна - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7706-8538
УДК 347.51
DOI: https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2024.3.26

У поданій до обговорення статті проведено аналіз питань, пов'язаних зі з'ясування сутності та місця корпоративної відповідальності в системі юридичної відповідальності. Зроблено наголос, що така відповідальність є самостійним видом цивільно-правової відповідальності, порівняно із загальновизнаними різновидами останньої – договірною та деліктною відповідальністю. Доведено, що корпоративній відповідальності притаманні загальні ознаки юридичної відповідальності в цілому і цивільно-правової відповідальності зокрема. Аргументовано, що корпоративна відповідальність – це самостійний вид цивільно-правової відповідальності за порушення прав учасників корпоративних відносин та/або невиконання (неналежне виконання) ними корпоративних обов'язків, встановлених нормами корпоративного законодавства, статуту або корпоративного договору.

Ключові слова: відповідальність, корпоративна відповідальність, корпоративні відносини, учасники, санкція, товариство, юридична особа, права, обов'язки.

Постановка проблеми

Підприємницьке товариство, встановлюючи власними корпоративними актами певні правила поведінки між ним та його учасниками, а також учасників між собою, може, за їх порушення, закріпити санкції, які позбавлятимуть винних осіб можливості здійснення певних прав (обмеження їх здійснення) чи покладатимуть на них додаткові обов'язки. Весь масив таких санкцій може бути об'єднаний у межах одного інституту – корпоративна відповідальність[1], поява якого зумовлена різними факторами, як-то: розвиток корпоративного законодавства та норм про банкрутство, специфіка організаційно-правових форм юридичних осіб, зміна правозастосовної практики про відповідальність учасників (акціонерів, членів) та їх посадових осіб за порушення корпоративних прав та невиконання покладених обов'язків у процесі здійснення таких прав.

У цивілістиці стверджується, що корпоративну відповідальність потрібно розглядати як частину більш широкого поняття цивільно-правової відповідальності або як самостійний вид цивільно-правової відповідальності у правовідносинах з управління підприємницькими товариствами [2, с. 146; 3, с. 145;

[1] Хоча стверджується, що доцільність застосування терміна «відповідальність учасників у корпоративних відносинах», під яким варто розуміти встановлені законом, договором та установчими документами товариства санкції, що застосовуються у разі зловживання корпоративними правами або невиконання (неналежного виконання) корпоративних обов'язків, які полягають в особистих позбавленнях майнового характеру, а саме виключення учасника з товариства та примусовий продаж акцій (частки), що застосовуються як у юрисдикційному, так і в добровільному порядку з метою відновлення або компенсації порушеного суб'єктивного корпоративного права [1, с. 204–205, 222].

4, с. 391][2]. Тому постає питання про з'ясування її сутності та специфіки в разі визнання як самостійного виду відповідальності у рамках цивільно-правових зв'язків.

Стан дослідження проблеми

Проблематика визначення сутності та місця корпоративної відповідальності в системі юридичної відповідальності стали предметом дослідження як вітчизняних, так і закордонних дослідників. На сьогодні існують різні підходи до розуміння сутності корпоративної відповідальності, як: 1) санкції за порушення корпоративних обов'язків (І. А. Бурносенкова, В. М. Кравчук); 2) різновиду юридичної відповідальності, (О. Є. Молотніков); 3) зазнання несприятливих економічних наслідків за порушення корпоративних прав та інтересів (В. А. Лаптєв); 4) особливого виду цивільно-правової відповідальності, що відрізняється від деліктної або договірної (О. В. Гутніков); 5) відповідальності учасників корпоративних відносин за корпоративні цивільно-правові порушення (О. В. Кологойда).

На жаль, ні чинне законодавство України, ні правова доктрина не мають чіткої відповіді на питання про місце корпоративної відповідальності в системі юридичної відповідальності, оскільки: 1) активно обговорюються питання про застосування норм цивільного або трудового законодавства до відповідальності посадових осіб корпорацій; 2) у правозастосовній практиці в одних випадках застосовуються норми про договірну відповідальність або про деліктну відповідальність щодо відповідальності учасників (акціонерів, членів) або посадових осіб корпоративних організацій.

Мета і завдання дослідження

З'ясування проблемних аспектів визначення сутності та місця корпоративної відповідальності в системі юридичної відповідальності поставлено за *мету* цієї статті. Для її досягнення проаналізовано сучасний стан цивілістичної доктрини та судової практики, що є *завданням* статті.

Виклад основного матеріалу

Різноманіття поглядів на поняття та ознаки корпоративної відповідальності зумовлено низкою факторів, як-то: відсутність чіткої уяви про сутність та правову природу корпоративних відносин, єдиного розуміння осіб, які становлять їх суб'єктний склад, конкретизації видів майнової відповідальності учасників (акціонерів, членів) та товариства за невиконання ними своїх обов'язків або зловживання корпоративними правами.

У юридичній літературі до розуміння корпоративної відповідальності існують різні підходи. Її тлумачать як: 1) *санкцію*, що застосовується в межах корпоративних відносин або юридичною особою до її учасників, або учасниками до юридичної особи за *порушення корпоративних обов'язків*, яка має наслідком позбавлення правопорушника певного права або покладення на нього додаткового обов'язку (І. А. Бурносенкова, В. М. Кравчук); 2) *різновид юридичної відповідальності*, що застосовується до учасників акціонерних правовідносин і передбачена санкціями норм цивільного, кримінального, адміністративного і трудового права (О. Є. Молотніков); 3) *зазнання несприятливих економічних наслідків* за порушення корпоративних прав та інтересів учасників корпоративних відносин, а також за невиконання обов'язків, встановлених законом і внутрішніми документами

[2] При цьому запропоновано розмежовувати поняття «корпоративна відповідальність» та «юридична відповідальність у корпоративному праві». Остання може передбачати застосування до порушника норм об'єктивного права заходів кримінального, адміністративного, дисциплінарного та майнового (цивільно-правового) характеру. Категорія «корпоративна відповідальність» має охоплювати санкції лише приватно-правого характеру та передбачати застосування санкцій, що передбачені ЦК України та іншими актами цивільного законодавства крізь призму захисту прав та законних інтересів учасників корпоративних відносин. До таких санкцій, у першу чергу, слід віднести відшкодування збитків, які заподіяні учасникам корпоративних відносин у випадку порушення їх прав та охоронюваних законом інтересів. … Санкції адміністративного та кримінального характеру можуть застосовуватися до суб'єктів корпоративних відносин поряд із заходами корпоративної відповідальності [3, с. 145].

корпорації (В. А. Лаптєв); 4) *особливий вид цивільно-правової відповідальності*, що відрізняється від деліктної або договірної (відповідальності за порушення зобов'язань) (О. В. Гутніков); 5) *відповідальність учасників корпоративних відносин за корпоративні цивільно-правові порушення*, що виражаються в порушенні корпоративних прав і обов'язків (у т. ч. відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, яка є відступом від принципу відокремлення), пов'язані з правопорушеннями і зловживаннями осіб, які притягуються до відповідальності (тобто, як узагальнюючий термін для позначення приватноправової відповідальності учасників корпоративних відносин, яка, за суб'єктним складом, може бути цивільно-правовою або господарсько-правовою) (О. В. Кологойда).

Лише в деяких наукових роботах корпоративна відповідальність визнається самостійним видом юридичної відповідальності, що має свої особливості. В основному відповідальність у корпоративних відносинах розглядається щодо окремих її видів без будь-якого обґрунтування її самостійного характеру. З урахуванням того, що корпоративні правові зв'язки переважна більшість дослідників визнають відносними, мова йде про участь у них обмеженого суб'єктного складу – учасників (акціонерів, членів) корпорації, осіб, які виконують функції органів управління і самого підприємницького товариства. Здійснення таких відносних корпоративних прав і виконання обов'язків дозволяє ставити питання про існування ще одного різновиду цивільно-правової відповідальності – корпоративної відповідальності, яка настає за порушення відповідних прав і невиконання (неналежне виконання) обов'язків, встановлених нормами корпоративного законодавства, установчими та іншими внутрішніми документами підприємницького товариства та (або) корпоративним договором.

Визнання корпоративної відповідальності самостійним правовим інститутом зумовлює дослідження її ознак та принципів, розмежування корпоративної, загальної цивільно-правової відповідальності (договірної та деліктної) і публічно-правової відповідальності.

Зауважимо, що корпоративній відповідальності притаманні загальні ознаки юридичної відповідальності в цілому і цивільно-правової відповідальності зокрема. Загальними ознаками юридичної відповідальності вважають: 1) державний примус; 2) несення правопорушником несприятливих наслідків протиправної поведінки; 3) наявність вини [5, с. 61; 6, с. 23–30]. При цьому, якщо займати позицію про корпоративну відповідальність як різновид юридичної відповідальності, то для неї характерними є ті ж ознаки, що є притаманними до загального розуміння юридичної відповідальності в цілому [7, с. 317], але з певними особливостями:

1) підставою корпоративної відповідальності є порушення норм права, які можуть бути встановлені як у загальних, так і в корпоративних правових актах[3];

2) корпоративна відповідальність полягає в позбавленні правопорушника певного права (обмеженні його здійснення) або покладенні на нього додаткового обов'язку;

3) корпоративна відповідальність може бути застосована лише в установленому в корпоративних або загальних правових актах процесуальному (процедурному) порядку;

4) притягнення до корпоративної відповідальності пов'язане із застосуванням корпоративного примусу (делегуючи товариству право встановлювати правила поведінки, обов'язкові для його учасників (акціонерів, членів), а також санкції за їх порушення, держава також делегує товариству право застосовувати їх за допомогою заходів примусу (який застосовується учасниками корпоративних відносин у

[3] Хоча з цього приводу зауважено, що підставами корпоративної відповідальності учасників господарських товариств є юридична та фактична підстави. Юридичною підставою виступають *законодавчі акти*, *статут*, *локальні правові акти*, *корпоративний договір*. Фактичною підставою – корпоративне правопорушення як винне протиправне порушення (дія або бездіяльність) корпоративних прав і охоронюваних законом інтересів інших учасників товариства» [8, с. 11–12].

межах корпорації за порушення корпоративних норм).

Проте варто звертати увагу й на сукупність кваліфікуючих ознак, зумовлених правовою природою корпоративних відносин. Так, обстоюючи позицію про корпоративну відповідальність як окремий вид відповідальності, наводять такі притаманні їй інституційні ознаки: 1) є самостійним видом юридичної відповідальності; 2) юридичною підставою корпоративної відповідальності є закон, статут, локальний правовий акт, корпоративний договір; 3) полягає у позбавленні (обмеженні) певного корпоративного права або покладенні на правопорушника додаткового обов'язку (зміст); 4) її суб'єктами є учасники корпоративних відносин; 5) може бути застосована лише у встановленому в нормах корпоративних або загальних правових актів процесуальному (процедурному) порядку; 6) забезпечує виконання обов'язків учасників корпоративних відносин, стимулюючи діяти добросовісно, розумно та в інтересах товариства; 7) має обмежений характер (принцип обмеженої відповідальності акціонерів); 8) заснована на принципі окремої майнової відповідальності корпорації, її учасників (засновників, акціонерів, членів), посадових осіб та членів органів управління, інших осіб (пов'язаних осіб, кінцевих бенефіціарних власників); 9) мета, яка полягає не тільки в покаранні винного, але і в забезпеченні захисту прав учасників корпоративних відносин, кредиторів та інших стейкхолдерів [5, с. 62–77; 6, с. 23–30; 9, с. 76–80].

На думку В. Л. Гевка, корпоративна відповідальність має такі характерні ознаки: 1) виникає як відповідальність у корпоративних відносинах і є наслідком порушення, невизнання або оспорювання суб'єктивних корпоративних прав та інтересів особи; 2) виникає за невідповідності поведінки осіб (діяльності, бездіяльності) корпоративному законодавству, локальним (внутрішнім) корпоративним актам юридичної особи, корпоративним договорам, іншим договорам, укладеним з посадовими особами юридичної особи, корпоративним звичаям; 3) суб'єктами корпоративної відповідальності є суб'єкти корпоративних відносин, які одночасно є і суб'єктами корпоративного правопорушення, а саме: особа корпоративні права або інтереси якої порушено, і особа – корпоративний правопорушник[4]; 4) специфічним суб'єктом корпоративної відповідальності, який безпосередньо «створює» і забезпечує «корпоративний захист» для особи, яка його потребує, як і негативні наслідки для порушника, є юрисдикційний орган (суд, НКЦПФР, Мін'юст тощо), який, забезпечуючи захист корпоративних прав та інтересів особи, розглядає й усуває наслідки порушення, невизнання, оспорювання корпоративного права та інтересу, або вирішує питання компенсаційного характеру, а також питання притягнення корпоративного порушника до корпоративної відповідальності; 5) її завданням є, у першу чергу, корпоративний захист особи від порушення, невизнання, оспорювання корпоративного права та інтересу шляхом відновлення чи визнання права, присудження особі компенсаційних виплат за завдані збитки (шкоду), а також покладення на порушника негативних наслідків як майнового (сплата збитків), так і немайнового (позбавлення права займати певні посади) характеру [2, с. 151–152].

Характеризуючи корпоративну відповідальність, звернемо увагу на досить дискусійну думку, за якою її особливість полягає у тому, що вона встановлюється нормами різних галузей права, … а у зв'язку зі специфічними особливостями правового статусу деяких учасників корпоративних відносин до них не можуть застосовуватися санкції всіх галузей права, що здійснюють правове регулювання відповідальності в корпоративній організації. Такий підхід є суперечливим у своїй тезі про різногалузеве регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням корпоративної відповідальності. Вважаємо, що

[4] При цьому, за твердженням автора, у цей перелік входять учасники (акціонери, члени кооперативу), згідно з чинним визначенням ЦК України, також і засновники, сама юридична особа корпоративного типу, посадові особи юридичної особи, треті особи, наприклад, учасники корпоративного договору.

вказаний різновид відповідальності має лише приватноправову природу, і в цьому контексті може виникнути дискусія щодо її цивілістичної або трудо-правової природи. Отже, щодо галузевої належності в юридичній літературі переважає плюралізм думок про визнання відповідальності в корпоративному праві самостійним видом юридичної відповідальності (з урахуванням її інституційних ознак та особливостей) [9, с. 76, 80], видом цивільно-правової відповідальності або окремим інститутом корпоративного права[5]. З урахуванням напрацювань сучасних науковців та рішень судових інстанцій можна говорити про корпоративну відповідальність як самостійний вид відповідальності в рамках цивільних відносин.

На сьогодні основною проблемою корпоративної відповідальності є її *співвідношення з іншими видами цивільно-правової відповідальності* (договірної і деліктної). Оскільки корпоративне законодавство не передбачає загальних підстав і умов корпоративної відповідальності, актуальним є питання про можливість заповнення прогалини корпоративного права загальними положеннями про цивільно-правову відповідальність. Чи все ж таки варто чітко і несуперечливо закріпити норми про корпоративну відповідальність у корпоративних нормах щодо конкретних правопорушень, а застосування загальних норм про цивільно-правову відповідальність до корпоративних відносин є неприпустимим?

Нерозвиненість інституту корпоративної відповідальності та бланкетність норм зумовлює застосування в судовій практиці за корпоративне правопорушення загальних цивільно-правових норм про делікт і договірну відповідальність (постанова ВП ВС від 26.11.2019 р. у справі № 910/20261/16, постанова колегії суддів КГС ВС від 24.02.2021 р. у справі № 904/982/19[6]).

Корпоративна відповідальність відрізняється від договірної та деліктної підстави застосування (корпоративне правопорушення), суб'єктним складом, метою, змістом (формами), принципами, зумовленими характером корпоративних відносин [6, с. 187]. Така відповідальність тісно пов'язана з корпоративними відносинами, поширюючи свою дію на їх учасників – її можуть нести як учасники перед товариством, так і товариство перед учасниками. Так, якщо відповідальність є відповідальністю суб'єктів за порушення корпоративних прав і та невиконання обов'язків, які перебувають у корпоративних відносинах, то мова йде про особливий різновид відповідальності у сфері таких відносин[7].

---

[5] Стверджується, що норми та правила, що передбачають підстави застосування юридичної відповідальності у корпоративних відносинах, містяться у різногалузевих законодавчих актах, локальних правових актах і корпоративних договорах. Їх спільний предмет регулювання та системний взаємозв'язок дає змогу виокремити корпоративну відповідальність в окремий інститут корпоративного права [5, с. 72; 9, с. 75].

[6] ВС у постанові колегії суддів КГС від 24.02.2021 р. у справі № 904/982/19 за похідним позовом про стягнення з директора збитків у розмірі 1 406 689, 28 грн., завданих внаслідок сплати від імені товариства податкових платежів (земельного податку з фізичних осіб – власників земельних ділянок, орендованих товариством) без належної правової підстави, встановив у діях директора склад *деліктного правопорушення*. Суд кваліфікував такі дії як протиправну поведінку, що свідчить про неналежне виконання статутних обов'язків щодо організації фінансово-господарської діяльності, відсутність належної обачливості при розпорядженні майном (грошовими коштами) товариства, а форму вини як помилку, оскільки директор не мав особистої зацікавленості у сплаті податку в бюджет за третіх осіб. Суд слушно вказав, що директор, який вчинив помилку в результаті відсутності у нього необхідних знань, не може звільнятися від відповідальності за таку помилку. Шкода, завдана товариству в результаті такої помилки, є прямими збитками товариства. Невжиття директором усіх належних заходів для запобігання заподіянню шкоди є виною («поведінкова концепція вини») [10].

[7] Наприклад, виключення учасника з господарського товариства, визнання недійсними засновницьких документів, примусова ліквідація господарського товариства – усі ці санкції не є характерними для цивільної відповідальності. Але якщо порушуються умови цивільного договору між товариством та учасником, то виникає договірна відповідальність, властива для цивільної відповідальності [4, с. 389].

Зважимо, що оскільки хоча корпоративна відповідальність і є цивільно-правовою, однак це відповідальність корпоративна, має спеціальний характер – настає за порушення відносних корпоративних прав і обов'язків, встановлених у джерелах корпоративного права. Відповідно її не варто ототожнювати з договірною або деліктною як різновидами цивільно-правової відповідальності.

Вирізняється корпоративна відповідальність і від майнової (цивільної) відповідальності, оскільки корпоративні відносини мають особливу правову природу. Співвідношення між цивільною та корпоративною відповідальністю, як між цілим і частиною, потребувало б визначення місця останньої в загальній системі цивільних санкцій. За одними критеріями зробити це можна (наприклад, корпоративна відповідальність, як і цивільна, може бути як майновою, так і немайновою), за іншими – ні. Так, існує загальновизнаний поділ цивільної відповідальності на договірну та деліктну. При цьому визнати корпоративну відповідальність суто договірною чи деліктною або частково віднести до однієї чи іншої не можна, так як і визнати самі корпоративні правові зв'язки абсолютними чи відносними або речовими чи зобов'язальними.

Корпоративна відповідальність, на відміну від договірної або деліктної, має характерні для неї ознаки. Якщо договірна відповідальність загалом настає за будь-яке порушення умов договору, а деліктна – за будь-яке завдання шкоди особі або майну та діє принцип, за яким будь-яке порушення договору або завдання будь-якої шкоди тягне відповідальність, то в корпоративному праві, навпаки, має діяти принцип, за яким відповідальність настає лише за ті порушення, на тих підставах і на тих умовах, які прямо вказані в законі або локальних корпоративних актах. Важливе значення в цьому разі має й традиційне для країн європейського континентального права правило про недопустимість конкуренції позовів про притягнення до різних видів цивільно-правової відповідальності, що мають деліктну або договірну природу. Оскільки корпоративні відносини, як і договірні, є відносними і мають особливу правову природу, недопустимість конкуренції позовів має в повному ступені відноситися і до вибору між деліктним[8] або корпоративним позовом із корпоративних правопорушень.

У доктрині справедливо підкреслюється особливий характер корпоративної відповідальності, яка відрізняється і від договірної відповідальності, і від деліктної. Між тим, наприклад, відповідальність контролюючих осіб у силу своєї природи тяжіє до деліктної моделі відповідальності, з тією різницею, що під час її застосування в корпоративних відносинах ще більше яскравим є прояв кризи психологічної теорії вини (положення якої активно реципійоване цивільним правом з кримінального права в радянський період його розвитку); крім того, певну специфіку має протиправність діяння правопорушника. У такого роду відносинах визначення факту і розміру збитків, а також причинного зв'язку не мають своєї особливої специфіки. Отже, корпоративна відповідальність є особливим видом цивільної відповідальності, її особливість значною мірою зумовлюється специфікою корпоративних зв'язків. Тому така відповідальність не може бути віднесена до договірної чи деліктної, а знаходиться за межами традиційного поділу цивільної відповідальності.

З'ясування відмінності корпоративної відповідальності від інших цивільно-правових санкцій, що мають характер відповідальності, є можливим через встановлення правових зв'язків, з яких виникають права

[8] Уявляється неприпустимим обмежувати діапазон деліктної відповідальності лише ситуаціями, пов'язаними із завданням шкоди абсолютним правам. Сучасний стан розвитку суспільних відносин і принцип справедливості вимагають того, щоб і відносні права отримували ефективний захист при їх порушенні з боку третіх осіб. Інше буде означати, що треті особи не зобов'язані враховувати інтереси суб'єктів зобов'язальних відносин, звільняються від відповідальності при їх порушенні, що призведе до відсутності стимулів для бережної поведінки [11, с. 49].

та обов'язки відповідних осіб. Якщо застосування таких санкцій виникає в контексті порушення цивільного договору, укладеного між товариством та його учасником (акціонером, членом), то варто говорити про договірну відповідальність. У разі покладення відповідальності на товариство чи на його учасника (акціонера, члена) на підставі заподіяння шкоди, безвідносно до того, перебувають чи не перебувають ці особи в корпоративних правових зв'язках, то матиме місце деліктна відповідальність. У випадку ж виникнення відповідальності однієї особи перед іншою або навпаки з факту порушення тих прав і обов'язків, які вони мають як учасники корпоративних відносин, варто говорити про корпоративну відповідальність.

Висновки

Корпоративна відповідальність – це самостійний вид цивільно-правової відповідальності за порушення прав учасників корпоративних відносин та/або невиконання (неналежне виконання) ними корпоративних обов'язків, встановлених нормами корпоративного законодавства, статуту або корпоративного договору. Її підставою є порушення норм корпоративного права (корпоративного законодавства, корпоративних актів, корпоративного договору). Вона існує поруч з договірною і деліктною відповідальністю.

Корпоративна відповідальність в підприємницьких товариствах забезпечує виконання обов'язків учасників корпоративних відносин. Звідси достатньо чітко прослідковується тенденція персоніфікації відповідальності в корпоративному праві України.

Література

1. Соколовська Ю. В. Учасники підприємницьких товариств як суб'єкти цивільно-правової відповідальності у корпоративних відносинах: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2019. 260 с.

2. Гевко В. Л. Порушення, невизнання або оспорювання суб'єктивних корпоративних прав та інтересів: дис. … докт. філософії: 081-Право / НАПрН України; НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака. Київ, 2023. 275 с.

3. Пальчук П. М. Поняття та правова природа корпоративної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 142–145.

4. Симонян Ю. Ю. Ознаки та особливості відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних правовідносин. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 387–393.

5. Кологойда О. Інститут юридичної відповідальності в корпоративному праві. *Право України*. 2021. № 6. С. 59–77.

6. Прокопюк А. С. Корпоративна відповідальність в акціонерних правовідносинах : дис. ... д-ра філософії : 081-Право / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2022. 225 с.

7. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. Київ : Істина, 2005. 720 с.

8. Бурносенкова І.А. Відповідальність учасників господарських товариств за законодавством України та деяких зарубіжних країн: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2021. 21 с.

9. Прокопюк А. Поняття та ознаки корпоративної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 75–81.

10. Постанова КГС ВС від 24.02.2021 р. у справі № 904/982/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240657 (дата звернення: 16.03.2024).

11. Willem H. van Boom. Pure Economic Loss – A Comparative Perspective / Pure Economic Loss / W. H. van Boom, H. Koziol & C. A. Witting eds. Wien/N.Y., 2004. 59 p.

Zhornokui Valentyna Hryhorivna,
Candidate of Law, Associate Professor,
Professor of Department of Legal Support of
Entrepreneurial Activity and Financial Security
Kharkiv National University of Internal Affairs,
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7706-8538
e-mail: v.zhornokuy@gmail.com

ESSENCE AND PLACE OF CORPORATE LIABILITY IN THE SYSTEM OF LEGAL LIABILITY

The analysis of the issues related to clarifying the essence and place of corporate liability in the system of legal liability has been carried out in the submitted for discussion article. It has been emphasized that such a liability is an independent type of civil liability compared to generally recognized varieties of the latter – contractual and tortious liability. It has been proved that corporate liability has general characteristics of legal liability in the whole and civil liability, in particular. At the same time, the difference between corporate liability and other civil sanctions having the nature of liability is possible due to the establishment of legal relationships, which give rise for the rights and obligations of the relevant persons. If the application of such sanctions occurs in the context of a violation of a civil contract concluded between a company and its participant (shareholder, member), then it is worth talking about contractual liability. In case of imposing liability on the company or on its participant (shareholder, member) on the basis of causing damage, regardless of whether these persons are in corporate legal relations or not, then the tortious liability may occur. If there is liability of one person to another one or on the contrary due to the fact of violation of the rights and obligations that they have as participants in corporate relations, it is worth talking about corporate liability

It has been argued that corporate liability is an independent type of civil liability for the violation of relative subjective corporate rights and corporate obligations established by the regulations of corporate legislation, the charter and the corporate contract. Its basis is the violation of corporate law regulations (corporate legislation, corporate acts, corporate contract). It has been emphasized that corporate liability in entrepreneurial companies ensures the fulfilment of the obligations of participants in corporate relations. It means that one can quite clearly observe the tendency of personification of liability in the corporate law of Ukraine.

Key words: liability, corporate liability, corporate relations, participants, sanction, company, legal entity, rights, duty.